

ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

ความเจริญก้าวหน้า และความมั่นคงของชาติ ย่อมขึ้นอยู่กับคุณภาพของพลเมืองของแต่ละชาติเป็นสำคัญ ชาติใดที่พลเมืองมีระดับการรู้หนังสือต่ำ ไม่มีวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของชาติ ไม่มีเอกภาพสามัคคีกัน และขาดแคลนพลเมืองที่มีความรู้ ความริเริ่ม ความสามารถในการผลิต อันเป็นกำลังทางเศรษฐกิจของชาติ ก็ยากที่ชาตินั้นจะเจริญก้าวหน้ามั่นคง และดำรงความเป็นเอกราชอยู่ได้ พลเมืองของชาติจึงเป็นทรัพยากรอันประเสริฐอย่างยิ่ง¹ ที่เรียกว่าทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource) ซึ่งในแง่ของเศรษฐศาสตร์ ถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาเศรษฐกิจ เพราะนอกจากมนุษย์จะเป็นผู้ประกอบกิจกรรมในสาขาต่าง ๆ คือ เป็นผู้ผลิต ผู้บริหารงาน ผู้ควบคุมการใช้ทรัพยากรประเภทต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้ว มนุษย์ยังเป็นผู้สร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ช่วยให้การผลิตมีประสิทธิภาพสูงขึ้น ทุกประเทศจึงมุ่งพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ในการพัฒนาตัวบุคคลและชุมชนที่ดี การรู้หนังสือนับเป็นสิ่งสำคัญอันดับแรกที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง จริงอยู่การรู้หนังสือเพียงอย่างเดียวไม่อาจแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตของบุคคลให้หลุดวงไปทุกแห่งทุกมุม แต่การรู้หนังสือมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมให้ชีวิตเราประสบความสำเร็จอย่างสมบูรณ์ทั้งในทางเศรษฐกิจ และ สังคม ตลอดจนความเป็น

¹บุญถิ่น อัตถากร, ประมวลบทความการวางแผนทางการศึกษา (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, 2515), หน้า 1.

²มันส์วี อุดหนุนท์, การวางแผนครอบครัว กับการพัฒนากำลังคน เอกสารตีพิมพ์. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รามินทร์), [ม.ป.ป], หน้า 1.

อยู่บ่อย ๆ เพราะการรู้หนังสือ จะทำให้เกิดทักษะเบื้องต้น อันเป็นทางนำไปสู่ความรู้อื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตของคนเรา¹ อาจกล่าวได้ว่า การรู้หนังสือเป็นสิ่งจำเป็นมากในสังคมปัจจุบัน แม้ว่าในปัจจุบันการสื่อสารจะเจริญขึ้นมากทั้งทางคานวิทยุ โทรทัศน์ ฯ ทำให้เราทราบข่าวคราวต่าง ๆ ได้โดยไม่ต้องอ่านหนังสือพิมพ์ จดหมาย หรือการโฆษณาต่าง ๆ กันเหมือนในสมัยก่อน แต่อย่างไรก็ตาม หนังสือก็ยังเป็นเครื่องมือที่สำคัญมากในการติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ คงทนถาวร สะดวก และสิ้นเปลืองน้อย เช่น จดหมาย หนังสือ หนังสือพิมพ์ ใบปลิว หรือแมกกาซีน และรายการสินค้า เป็นต้น นอกจากนี้ การรู้หนังสือจะมีประโยชน์มากมายในชีวิตประจำวันแล้ว การรู้หนังสือยังเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ความก้าวหน้า และวิทยาการใหม่ ๆ ซึ่งมักเผยแพร่ในรูปของเอกสาร และสิ่งพิมพ์ ทำให้ผู้ที่รู้หนังสือมีโอกาที่จะได้รับความรู้ และประสบการณ์ใหม่ ๆ มากกว่าผู้ที่ไม่รู้หนังสือ

คนจำนวนมากได้พยายามวิเคราะห์ระดับการรู้หนังสือ แต่ความหมายของการรู้หนังสือนี้ ยังเข้าใจไม่ตรงกัน และจะต้องมีระดับการรู้หนังสือระดับใด จึงจะยอมรับว่าเป็นผู้รู้หนังสือ เพราะบางครั้งคนคนเดียวกัน อาจถูกพิจารณาว่าเป็นผู้รู้หนังสือคนหนึ่ง และไม่รู้หนังสืออีกคนหนึ่งได้หรือไม่² จากปัญหาเหล่านี้ ได้มีผู้ให้คำจำกัดความของการรู้หนังสือ (Literacy) ต่าง ๆ กันไป เมื่อมีการเก็บรวบรวมสถิติทำสำมะโนประชากรทั่วโลกในปี 2493 จึงมีปัญหากในการรวบรวมข้อมูลมาก เพราะความหมายของคำว่า การรู้หนังสือในแต่ละประเทศไม่เหมือนกัน จึงไม่อาจนำมาสรุปรวมกันได้ ดังนั้น ในปี 2494 Unesco ได้ประชุมผู้เชี่ยวชาญจากประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกให้คำนิยามคำว่าผู้รู้หนังสือ (Literate) เป็นผู้ที่

¹ เสวต สายะวารานนท์, "ความจำเป็นที่จะต้องรู้หนังสือของผู้ใหญ่", รวมบทความการศึกษาผู้ใหญ่. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ศรีทรงส์, 2515). หน้า 40.

² Paul T. Luebre, "Toward a Definition of Literacy," Community Development Journal (January 1966).

มีทั้งความเข้าใจในการอ่าน และสามารถเขียนข้อความง่าย ๆ สั้น ๆ ในชีวิตประจำวันได้¹
 ต่อมาหลายประเทศเห็นว่าอ่านและเขียนไคยังไมพอเพียง ควรคิดเลขเป็นด้วย ที่เรียกว่า
 มีพื้นฐาน 3R's (Reading Writing and Arithmetic) อาทิเช่น คุนิเซีย
 อินเดีย ฯลฯ หรือแม้แต่ประเทศไทย ดังเห็นได้จากการวิจัยที่วัดระดับการรู้หนังสือ เช่น
 กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ วิจัยเรื่อง สภาพการรู้หนังสือของผู้จบชั้น
 ประถมปีที่ 4 เพื่อประเมินผลการจัดการศึกษาให้แก่เยาวชนตามบรรทัดฐานประสงค์หรือไม่
 โดยศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้จบการศึกษาในความสามารถ 3 ด้าน คือ ความ
 สามารถในการอ่าน การเขียน และการคิดเลข²

สมทรง อัครกุล ศึกษาระดับการรู้หนังสือของผู้สำเร็จการศึกษาจากโครงการ
 ศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จของจังหวัดขอนแก่น โดยใช้แบบสอบถามมาตรฐานวิชาภาษาไทย
 และเลขคณิต เป็นเครื่องมือวัดระดับการรู้หนังสือ³

ซิมมอนส์ (Simonds) ได้ศึกษาการรู้หนังสือของผู้จบหลักสูตรการศึกษา
 ผู้ใหญ่ในประเทศไทย คุนิเซีย โดยใช้แบบวัดผลสัมฤทธิ์ในการอ่าน และการคิดเลข โดยได้ศึกษา
 จากกลุ่มตัวอย่าง 60 คน⁴

แต่การอ่านออก เขียนได้ และคิดเลขเป็นนั้นเป็นเพียงส่วนเดียวของการรู้หนังสือ
 เท่านั้น การรู้หนังสือทั้งหมดนี้ควรจะเป็นประโยชน์ และสามารถนำเอาทักษะทั้งสามที่
 กล่าวมาแควมาใช้ในการชีวิตประจำวันได้ คือช่วยให้เป็นพอ หรือแม่ที่คอยครอบครัวยุติ เป็น

¹ คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, รายงานผู้ไม่รู้หนังสือ
ในประเทศไทย (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล, 2517) หน้า 5.

² กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, สภาพการรู้หนังสือของผู้จบชั้นประถม
ปีที่ 4 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2512).

³ สมทรง อัครกุล, "ระดับการรู้หนังสือของผู้สำเร็จการศึกษาจากโครงการแก
 ไขการไม่รู้หนังสือแบบเบ็ดเสร็จ (วิทยาลัยน้อมปริญญาหมานันต์ ผนกวิชาวิจัยการศึกษา
 บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516).

⁴ John L. Simons, "Towards and Evaluation of Literacy and
 Adult Education in Developing Country. : A Pilot Study. Literacy
Work. (January 1972) :80-83.

คนงานที่ด้อย ช่างนาที่ด้อย และเป็นสมาชิกที่ด้อยในสังคมที่คนอาศัยอยู่ ดังนั้น ในปี พ.ศ. 2505 ยูเนสโก ได้จัดประชุมผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการรู้หนังสือ ให้ใช้คำว่า Functional Literacy หมายถึงการรู้หนังสือ แทนคำว่า Literacy และให้คำจำกัดความว่า ผู้รู้หนังสือ (Functional Literate) คือ ผู้มีความรู้ และทักษะอันจำเป็นที่จะช่วยให้เขา มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งวิชาการเหล่านี้ ต้องมีผลเกี่ยวเนื่องกับหน้าที่ของกลุ่ม หรือสังคมของเขา และความสามารถในการอ่านออก เขียนได้ คิดเลขเป็น ก็จะช่วยให้เขา ได้ใช้ทักษะเหล่านี้ เพื่อพัฒนาตนเอง และสังคม¹

๘ ในประเทศไทย ได้มีการพยายามขจัดความไม่รู้หนังสือของคนไทยมานานแล้ว จนถึงกับจัดตั้งกองการศึกษาผู้ใหญ่ขึ้นในปี 2480 (ปัจจุบันเป็นกรมการศึกษานอกโรงเรียน) เพื่อให้ความรู้แก่ผู้ใหญ่โดยรับผู้ใหญ่เข้ามาศึกษาทั้งในสายสามัญ สายอาชีพ และโครงการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ โดยจัดให้เขาชั้นเรียนตามใบสุทธิ หรือประกาศนียบัตรที่เขา เคยได้รับ ทำให้เกิดปัญหาแก่นักศึกษาผู้ใหญ่ และครูสอนมาก เช่น บางคนเรียนรู้ได้ด้วยตนเองจนมีความสามารถพอที่จะเรียนในระดับ 2 ได้ แต่ไม่มีประกาศนียบัตร หรือใบสุทธิ ทำให้เขาต้องเริ่มเรียนระดับ 1 หรือประถม 1 ใหม่ ทำให้เสียเวลาและอาจทำให้เกิดการเบื่อหน่าย ในขณะที่เดียวกัน บางคนเรียนจบชั้นประถมปีที่ 4 แล้ว ไม่ได้ใช้ความรู้เกี่ยวกับหนังสืออีก ทำให้ไม่มีความรู้พอที่จะเรียนในระดับ 3 หรือเทียบเท่า ป.7 เมื่อเขาเรียนในระดับ 3 จึงทำให้เกิดปัญหาแก่นักศึกษาเองและครูสอนด้วย ควยสาเหตุนี้ และเนื่องจากยังไม่มีแบบวัดการรู้หนังสือของคนไทยที่ถูกมอง ตามความหมายของการรู้หนังสือ (Functional Literacy) ผู้วิจัยจึงตั้งใจที่จะสร้างแบบวัดการรู้หนังสือของคนไทย ขึ้นตามคำจำกัดความของการรู้หนังสือ (Functional Literacy) ของยูเนสโก (UNESCO) หมายความว่า การรู้หนังสือควรจะประกอบด้วยความสามารถใน 4 ด้าน คือ ความสามารถในการอ่าน การเขียน การคิดเลขเป็น และความรู้ในการดำรงตนในสังคม ซึ่งแบบวัดนี้จะมีประโยชน์ต่อการจัดชั้นเรียนของนักศึกษาผู้ใหญ่

¹Virendra Tripathi, A Guide to Functional Literacy for Literacy Administrator and Workers. (Louknow : Nav Jyoti Press, 1970) p.5.

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อสร้างแบบวัดการรู้หนังสือของคนไทย (Thai Functional Literacy Scales) ที่สามารถแยกระดับการรู้หนังสือออกเป็น 5 ระดับ คือ ไม่รู้หนังสือ รู้หนังสือบางส่วน รู้หนังสือปานกลาง รู้หนังสือดี และรู้หนังสือดีมาก
2. เพื่อหาช่วงคะแนนการรู้หนังสือที่จะแยกระดับการรู้หนังสือออกเป็นระดับดังกล่าว

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นกลุ่มคนที่ผู้วิจัยแน่ใจว่ามีการรู้หนังสืออย่างแน่นอน คือ ใช้นักศึกษาผู้ใหญ่ที่กำลังเรียนในโรงเรียนผู้ใหญ่ระดับต่าง ๆ คือระดับ 1 ระดับ 2 ระดับ 3 ระดับ 4 และระดับ 5 ในเขตกรุงเทพมหานคร/ในช่วงเดือนมิถุนายน 2522
2. การรู้หนังสือด้านความรู้ในการดำรงตนในสังคม จะประกอบด้วยความรู้ด้านต่าง ๆ คือ การอนามัย เศรษฐกิจ หน้าที่ของพลเมืองต่อชุมชน กฎหมายเบื้องต้น ทักษะการรู้ ตลอดจนการวางแผนครอบครัว แต่จะไม่มีความรู้ในเรื่องอาชีพ
3. การศึกษาครั้งนี้ไม่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างเพศ อายุ ระดับสติปัญญา สภาพแวดล้อมทางสังคมฐานะทางเศรษฐกิจของกลุ่มตัวอย่าง
4. การศึกษาการรู้หนังสือนี้จะเน้นเฉพาะภาษาไทยเท่านั้น

ความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัย

✓ การรู้หนังสือ หมายถึง การที่บุคคลใคร่ได้รับความรู้ และทักษะอันจำเป็นที่จะช่วยให้เขาได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งวิชาการเหล่านั้นต้องมีผลเกี่ยวเนื่องกับหน้าที่หรือกลุ่มสังคมของเขา และความสามารถอ่านออก เขียนได้ ตลอดจนคิดเลขเป็น ก็จะช่วยให้เขาได้ใช้ทักษะเหล่านั้นเพื่อพัฒนาตนเองและสังคมได้

✓ สภาพการรู้หนังสือ หมายถึง ความสามารถที่แท้จริงของบุคคลแต่ละคนในการอ่าน การเขียน การคิดเลข และความรู้ในการดำรงตนในสังคม

✓ แบบวัดการรู้หนังสือ หมายถึง แบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยวัดด้านต่าง ๆ

4 คาน คือ การอ่าน การเขียน การคิดเลข และความรู้ในการดำรงตนในสังคม

การอ่าน หมายถึง ความสามารถในการอ่านภาษาไทย

การเขียน หมายถึง ความสามารถในการเขียนภาษาไทย

ความรู้ในการดำรงตนในสังคม หมายถึง ความรู้ในด้านต่าง ๆ ดังนี้คือ การอนามัย และการพยาบาลเบื้องต้น เทรนธุรกิจ กฎหมายที่บุคคลควรรู้ การวางแผน ครอบครัว และความรู้ในหน้าที่ของตนต่อชุมชน

✓ รัศมีการรู้หนังสือ หมายถึง รัศมีการรู้ในการอ่าน การเขียน การคิดเลข และความรู้ในด้านดำรงตนในสังคม ซึ่งสามารถจัดได้ควมแบบวัดการรู้หนังสือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อแบ่งคนเป็น 5 ระดับ คือ ไม่รู้หนังสือเลย รู้หนังสือบาง รู้หนังสือปานกลาง รู้หนังสือดี รู้หนังสือดีมาก

รัศมีไม่รู้หนังสือเลย หมายถึง กลุ่มคนที่ไม่สามารถอ่านและเขียนภาษาไทยได้ หรือคนที่อ่าน หรือเขียน อย่างใดอย่างหนึ่งได้เพียงอย่างเดียว โดยไม่คำนึงถึงว่าเขาจะสามารถคิดเลข หรือมีความรู้ในการดำรงตนในสังคมหรือไม่ เทียบเท่าผู้จบการศึกษา ผู้ใหญ่ระดับ 1 หรือจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

รัศมีการรู้หนังสือบาง หมายถึง กลุ่มคนที่สามารถอ่าน และเขียนหนังสือได้บางตลอดจนมีความรู้ในการดำรงตนในสังคมเทียบเท่ากับผู้ที่จบการศึกษาผู้ใหญ่ระดับ 2 หรือมี 4

รัศมีการรู้หนังสือปานกลาง หมายถึง กลุ่มคนที่สามารถอ่านหนังสือ เขียนหนังสือได้ คิดเลขได้ ตลอดจนมีความรู้ในการดำรงตนในสังคม เทียบเท่าประชาชนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หรือจบการศึกษา ผู้ใหญ่ระดับ 3

รัศมีการรู้หนังสือดี หมายถึง กลุ่มคนที่สามารถอ่าน และเขียนหนังสือได้ คิดเลขได้ อย่างดี และมีความรู้ในการดำรงตนในสังคมดี สภาพการรู้หนังสือเทียบเท่าผู้จบการศึกษาในโรงเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือมัธยม 3 หรือจบการศึกษาผู้ใหญ่ระดับ 4

รัศมีการรู้หนังสือดีมาก หมายถึง กลุ่มคนที่มีความรู้ในการรู้หนังสือเทียบเท่าผู้จบการศึกษาผู้ใหญ่ระดับ 5

✓ คะแนนการรู้หนังสือ หมายถึง คะแนนรวมด้านต่าง ๆ 4 ด้านของบุคคลแต่ละคนที่ได้จากการสอบแบบวัดการรู้หนังสือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. คะแนนที่ได้จากการสอบแบบวัดการรู้หนังสือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ถือว่าเป็นคะแนนที่แสดงถึงสภาพการรู้หนังสือของบุคคลนั้นจริง ๆ
2. ถือว่ากลุ่มตัวอย่างประชากรทุกคนมีความตั้งใจจริงในการทำแบบวัดการรู้หนังสือทุกครั้งอย่างเต็มความสามารถของเขา
3. การนำแบบวัดการรู้หนังสือไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างในวัน เวลา และสถานที่ที่แตกต่างกัน ไม่มีผลต่อความสามารถของกลุ่มตัวอย่าง

ความไม่สมบูรณ์ของการวิจัย

ขณะออกเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างประชากร ประชากรส่วนใหญ่ต้องประกอบอาชีพเสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงมาทำแบบวัดการรู้หนังสือนี้ สภาพร่างกาย อารมณ์ จิตใจ อาจมีอิทธิพลต่อสภาพการรู้หนังสือของประชากรที่ใช้ในการวิจัยนี้ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้สนทนา โนมินาโวให้นักศึกษาผู้ใหญ่สนใจ เต็มใจ และเห็นความสำคัญในการทำแบบวัดการรู้หนังสือนี้ จึงทำให้ผู้วิจัยเชื่อว่า ผลการวิจัยนี้มีความคลาดเคลื่อนน้อยที่สุด

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. แบบวัดการรู้หนังสือของคนไทย (The Thai Functional Literacy Scales) นี้ สามารถใช้วัดระดับการรู้หนังสือของบุคคลทั่วไปได้
2. แบบวัดการรู้หนังสือนี้จะช่วยในการจัดชั้นเรียนของนักศึกษาผู้ใหญ่ตามระดับความสามารถ ซึ่งเป็นการแบ่งเบาภาระในการสอนของครู และทำให้ผู้เรียนไม่เบื่อหน่าย